

Φώτης Κόντογλου: Το Πάρσιμο της Πόλης

/ [Ορθόδοξες Προβολές](#)

Ὁ σουλτᾶνος, σὰν γυρίσανε οἱ ἀπεσταλμένοι του καὶ τοῦ πήγανε τὴν ἀπόκριση τοῦ Παλαιολόγου, πὼς δὲν παραδίνει τὴν Πόλη, ἀποφάσισε μὲ κάθε τρόπο νὰ τὴν πατήσῃ.

Στὶς 24 Μαγιοῦ πρόσταξε τοὺς τελάληδες καὶ διαλαλήσανε στὸ στρατόπεδο πὼς στὶς 29 θὰ γινότανε τὸ μεγάλο γιουρούσι (ἔφοδος) ἀπὸ στεριὰ κι' ἀπὸ θάλασσα.

Στὶς 26 καὶ στὶς 27 τὴ νύχτα, οἱ Τοῦρκοι ἀνάψανε τόσες φωτιὲς καὶ τόσα φανάρια, καὶ τέτοιες ἀγριοφωννὲς καὶ βουητὸ ἔβγαιναν ἀπ' τὸ στρατόπεδό τους, ποὺ οἱ χριστιανοὶ νομίσανε πὼς φτάξανε πιά τὰ συντέλειά τους.

Τὴ Δευτέρα, στὶς 28 Μαγιοῦ, ὁ σουλτᾶνος εἶπε καὶ διαλαλήσανε νὰ τοιμασθοῦνε οἱ στρατιῶτες γιὰ τὸν μεγάλο πόλεμο, νὰ λουστοῦνε ἑπτὰ φορές καὶ νὰ νηστεύουνε. Τοὺς ἔβγαλε κ' ἕναν λόγο καὶ τοὺς εἶπε πὼς σὰν πάρουνε τὴν Πόλη θὰ τοὺς τὴν ἀφήσῃ τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες, καὶ πὼς θὲ νᾶνε δικά τους ὅ,τι βροῦνε μέσα, χρυσάφι, ἀσήμι, φορέματα, ἄντρες, παιδιὰ καὶ γυναῖκες· καὶ πὼς ὅσοι εἶνε γιὰ νὰ σκοτωθοῦνε, καθὼς γίνεται πάντα στὸν πόλεμο, αὐτοὶ δὲ μποροῦνε νὰ ξεφύγουνε, γιατί εἶνε γραμμένο ἀπὸ πρὶν ἀπάνω στὸ κούτελό τους, ὅπως λέγει ὁ Προφήτης· καὶ πὼς θὰ πᾶνε στὸν Παράδεισο νὰ τρῶνε καὶ νὰ πίνουνε παντοτεινὰ μαζὶ μὲ τὸν

Προφήτη, καὶ νὰ κοιμοῦνται μὲ τὶς πειρὸ ὁμορφες γυναῖκες. Οἱ Τοῦρκοι ἐνθουσιαστήκανε ἀπὸ τὰ λόγια του καὶ βάλανε κάτι φωνές, ποὺ πολλὲς γυναῖκες ἀποβάλανε.

Ἀπ' τὸ πρῶν εἶχανε στὸ στρατόπεδόν τους μεγάλο σῦρε-φέρε. Οἱ ντελάληδες τριγυρίζανε μὲ τούμπανα καὶ μὲ ζουρνάδες καὶ λέγανε: «Γειά σας, παιδιὰ τοῦ Προφήτη, αὔριο θὰ πιάσουμε τόσους χριστιανούς, ποὺ θὰ πουλᾶμε δυὸ γιὰ ἓναν παρᾶ καὶ θὰ κάνουμε τὰ γένεια τους σκοινιὰ γιὰ νὰ δέσουμε τοὺς σκύλους μας. Τὶς γυναῖκες τους καὶ τὶς κόρες τους θὰ τὶς ἀτιμάσουμε!» Ὅλη κείνη τὴν ἡμέρα τὰ κανόνια δουλέψανε ἀκατάπαυτα, μὰ οἱ χριστιανοὶ καταφέρνανε καὶ βουλώνανε τὰ γκρεμισμένα τειχιὰ μὲ πέτρες καὶ μὲ χῶμα ἢ τὰ χτίζανε κιόλας. Πρὸς τὸ βράδυ οἱ Τοῦρκοι μεθύσανε καὶ κάνανε σὰν τρελλοί. Ἀνάψανε μεγάλες φωτιὲς στὴ στεριὰ κι' ἀμέτρητα φανάρια στὰ καράβια, κ' ἡ ἀναλαμπὴ ἔπεφτε ἴσαμε πέρα ἀπάνω στὴ στεριὰ τῆς Ἀνατολῆς. Ζουρνάδες καὶ τουμπελέκια χαλούσανε τὸν κόσμον, ντερβισάδες χορεύανε, πῶλεγες πῶς ἄνοιξε ἡ γῆ καὶ βγήκανε οἱ δαιμόνοι.

Οἱ Χριστιανοὶ εἶχανε πέσει στὴν προσευχή. Μέρα νύχτα οἱ ἐκκλησιὲς ἦτανε γεμάτες κόσμον, τὸ πειρὸ πολὺ γυναῖκες, κοπέλλες καὶ γρη῏ς ἀλαλιασμένες, ποὺ λέγανε πῶς ἦτανε διάβολοι μεταμορφωμένοι οἱ ἄγριοι αὐτοὶ ἀνθρώποι ποὺ διψοῦσανε τὸ αἷμα τους. Ὁ κόσμος πίστευε πειρὰ πῶς ἔφταξε ἡ μέρα ποὺ θὰ κουρσεύανε οἱ Τοῦρκοι τὴν Πόλη, καὶ νὰ γίνουνε ὅσα προφήτεψε ὁ Ἅγιος Κωνσταντῖνος, ποὺ τὸν βλέπανε στ' ἄγαλμα καβαλλάρη κοντὰ στὴν Ἁγία-Σοφίᾶ κι' ἔδειχνε μὲ τὸ χέρι κατὰ τὴν Ἀνατολή, σημείον πῶς ἀπὸ κεῖ θάρθῃ ὁ Τοῦρκος ποὺ θὰ πάρῃ τὴν Πόλη. Κι' ἄλλη προφητεία ἔλεγε πῶς, σὰν βασιλέψῃ ἓνας βασιλιᾶς, ποὺ θὰ λένε Ἑλένη τὴ μητέρα του, στὶς μέρες του θὰ σκλαβωθῇ ἡ Πόλη. Κι' ἄλλη τρίτη προφητεία πῶλεγε, πῶς ἅμα δείξῃ σημείον τὸ φεγγάρι στὸν οὐρανόν, σὲ λίγες μέρες ἡ Πόλη θὰ χαλαστῇ. Λοιπὸν καὶ τὰ τρία αὐτὰ σημάδια εἶχανε ξεδιαλυθῇ. Γιατὶ καὶ τὸ βασιλεῖα τὸν λέγανε Κωνσταντῖνον κι' εἶχε μητέρα Ἑλένη, μὰ καὶ τὸ φεγγάρι εἶχε δείξει σημείον. Στὶς 22 Μαγιοῦ, τὴν πρώτη ὥρα τῆς νύχτας, τὸ φεγγάρι, ἀντὶ νᾶβγῃ στρογγυλόν, βγήκε σὰν δρεπάνι καὶ στάθηκε ἔτσι ἴσαμε τρεῖς ὥρες μέσα στὸν οὐρανόν, ποὺ ἦτανε καθαρὸς σὰν κρούσταλλο. Ὑστερα λίγο λίγο γιόμισε ὁ γύρος του καὶ στὶς ἕξῃ ὥρες τῆς νύχτας εἶχε γίνῃ ὀλοστρόγγυλον. Αὐτὸ τὸ σημείον εἰδοποίησε τὸν Παλαιολόγον, πῶς ἤγγικε τὸ τέλος τῆς βασιλείας του. Οἱ Χριστιανοί, σὰν τῶδανε, κόπηκε τὸ αἷμα τους.

Ὁ βασιλιᾶς πρόσταξε νὰ κάνουνε λιτανεία καὶ βγάλανε τὶς εἰκόνες καὶ μπροστὰ πηγαίνανε οἱ δεσποτάδες, οἱ παπάδες κ' οἱ καλογέροι κι' ἀπὸ πίσω ὅσος κόσμος δὲν ἦτανε στὶς πόστες, κι' ὅλοι λέγανε «Κύριε ἐλέησον!»

Τὴ Δευτέρα τὸ βράδυ συναχτήκανε οἱ πολεμάρχιοι, οἱ στρατιῶτες κι' ὅλος ὁ λαὸς καὶ τοὺς μίλησε ὁ βασιλιᾶς νὰ μὴ χάσουνε τὴν ἐλπίδα τους στὸ Θεὸ καὶ στὴν

Παναγιά. Τὰ λόγια του μάς τὰ κράτησε ὁ φίλος του ὁ Φραντζῆς, κ' εἶνε σὰν συναξάρι: «Ὑμεῖς, εὐγενέστατοι ἄρχοντες κ' ἐκλαμπρότατοι Δήμαρχοι καὶ γενναιότατοι συστρατιῶται καὶ πᾶς ὁ πιστὸς καὶ τίμιος λαός. Εἰξεύρετε, ὅτι ἐφθασεν ἡ ὥρα καὶ ὁ ἐχθρὸς τῆς πίστεως ἡμῶν θέλει στενοχωρήσει ἡμᾶς μετὰ πάσης τέχνης καὶ μηχανῆς, (... Ἔχω παραλείψει ἀνάμεσα ...) ὅπως, εἰ δυνατόν, ὡς ὄφεις ἐκχύση τὸ φαρμάκιον καὶ ὡς λέων ἀνήμερος καταπίῃ ἡμᾶς. Διὰ τοῦτο σᾶς παρακαλῶ, στήτε ἀνδρείως. Ἰδού, σᾶς παραδίδω τὴν ἐκλαμπροτάτην καὶ περίφημον ταύτην Πόλιν, τὴν πατρίδα ἡμῶν καὶ βασιλεύουσαν τῶν πόλεων! Αὐτὸς ὁ ἀλιτήριος Ἀμηνᾶς πεντήκοντα καὶ ἐπτὰ ἡμέρας ἄγει σήμερον ἀφοῦ, ἐλθὼν, μάς ἠπέιλησε. Τώρα δέ, ἀδελφοί, μὴ δειλιάσετε. Ἡμεῖς γὰρ πᾶσαν ἐλπίδα εἰς τὴν ἅμαχον δόξαν ἀνεθέμεθα, ἐκεῖνοι δὲ εἰς τὰ ὅπλα. Διό, συστρατιῶται, γίνεσθε ἔτοιμοι καὶ μεγαλόψυχοι διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ. Μιμήθητε τοὺς ποτε τῶν Καρχηδονίων ἐλέφαντας, οἵτινες τοσοῦτον πλῆθος ἵππων Ρωμαίων διὰ μόνης τῆς θέας καὶ τῆς φωνῆς αὐτῶν ἐξεδίωξαν. Ἐὰν δὲ τὰ ἄλογα ζῶα ἐδίωξαν τοὺς ἐχθρούς, πόσον μᾶλλον ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι εἴμεθα κύριοι τῶν ἀλόγων ζώων καὶ ἀγωνιζόμεθα πρὸς χείρονας καὶ αὐτῶν τῶν ἄλογων ζώων. Αἱ ρομφαῖαί σας καὶ τὰ τόξα σας καὶ τὰ ἀκόντια ἃς ριφθῶσι κατ' αὐτῶν, οὐχὶ ὡς κατ' ἀνθρώπων, ἀλλ' ὡς κατ' ἀγρίων χοίρων, διὰ νὰ γνωρίσωσιν οἱ ἀσεβεῖς ὅτι μάχονται πρὸς τοὺς κυρίους καὶ αὐθέντας αὐτῶν, πρὸς τοὺς ἀπογόνους τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων.»

Πολὺ μεγάλο παράπονο ἔχουν τὰ λόγια, ποὺ λέγει γιὰ τὴν Παναγιά καὶ γιὰ τὴν Πόλη, τὴν ἀγαπημένη τῆς πολιτείας. Θαρρεῖς πῶς μοιρολογᾷ τὴν κόρη του: «Τὸ καταφύγιον τῶν Χριστιανῶν· ἡ ἐλπίς καὶ ἡ χαρὰ πάντων τῶν Ἑλλήνων· τὸ καύχημα πάντων ὅσοι ζῶσιν ὑπὸ τὴν ἡλίου Ἀνατολήν. Ζητεῖ δὲ (ὁ Ἀμηνᾶς) πῶς νὰ εὕρῃ καιρὸν νὰ ἀφανίσῃ ὡς ρόδον τοῦ ἀγροῦ τὴν ποτε περιφανῇ καὶ ἀνθίζουσαν ταύτην τῶν πόλεων βασιλεύουσαν.»

Ὑστερα γυρίζει καὶ λέγει στοὺς Βενετσάνους, ποὺ στεκόντανε στὰ δεξιὰ του: «Ἐνετοὶ εὐγενεῖς, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ἐν Χριστῷ, ἄνδρες ἰσχυροί! Τὴν σήμερον παρακαλῶ νὰ ὑπερασπισθῆτε μεθ' ὅλης τῆς ψυχῆς σας τὴν πόλιν ταύτην, γνωρίζοντες, ὅτι δευτέραν πατρίδα καὶ μητέρα ἔχετε αἰωνίως.»

Στὸ τέλος γυρίζει καὶ λέγει σ' ὅλο τὸ λαό: «Καιρὸν δὲν ἔχω νὰ σᾶς εἶπω περισσότερα. Ἰδοὺ τὸ τεταπεινωμένον μου τοῦτο σκῆπτρον εἰς τὰς χεῖρας πάντων ὑμῶν ἀνατίθημι. Φυλάξατέ το μετ' εὐνοίας! Πολὺ δὲ παρακαλῶ ὑμᾶς νὰ δείξητε τὴν πρέπουσαν εὐπείθειαν...»

Ὁ βασιλιάς ἔκλαιγε, ἔκλαιγε κι' ὁ λαὸς καὶ φώναζε: «Ἄς πεθάνουμε γιὰ τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ καὶ γιὰ τὴν πατρίδα μας!» Ἀγκαλιαζόντανε καὶ συγχωριόντανε. Ὑστερα τραβήξανε στὴν Ἁγία-Σοφία. Κόσμος, παλαβωμένος ἀπ' τὸ φόβο, τὴν εἶχε

γιομίσει κ' οί καμάρες ἀντιλαλούσανε ἀπὸ τὸ θρῆνο. Οἱ γυναῖκες κλαίγανε σιγανά, τὰ παιδιὰ ξεφωνίζανε κι' ὅλοι τρέμανε σὰν τὰ καλάμια. Ποιὰ καρδιὰ δὲ θὰ ράγιζε! «Εἰ καὶ ἀπὸ ξύλον ἄνθρωπος ἢ ἐκ πέτρας ἦν, οὐκ ἐδύνατο μὴ θρηνῆσαι.» Οἱ διάκοι λέγανε μπροστὰ στὴν Ἁγία Πόρτα τὰ Εἰρηνικά, μὰ ἡ ὄχλοβοὴ δὲν ἄφηνε ν' ἀκουστῇ ἡ φωνὴ τους. Σὰν ἀρχίσανε οἱ ψαλτάδες, τὸ Κοινωνικὸ «Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἔσται δίκαιος, ἀλληλούϊα», ὁ βασιλιὰς τράβηξε κατὰ τὸ τέμπλο, ντυμένος μὲ τὰ τριμμένα ροῦχα του, δακρυσμένος, μαραζωμένος, μὲ γένεια καὶ μαλλιά ἀχτένιστα σὰν βαρυποινίτης, κ' ἔπесе στὰ γόνατα μπροστὰ στὰ εἰκονίσματα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγιάς μ' ἀναστεναγμούς, μουρμουρίζοντας: «Ἐκύκλωσαν αἱ τοῦ βίου μὲ ζάλαι ὥς περ μέλισσαι κηρίον, Παρθένε, καὶ τὴν ἐμὴν κατασχοῦσαι καρδίαν κατατιτρώσκουσι βέλει τῶν θλίψεων.» Καὶ σὰν ἐβγῆκε ὁ Πατριάρχης μὲ τὸ ποτήρι, πῆγε καὶ μετάλαβε κ' ὕστερα γύρισε κατὰ τὸ λαὸ κ' εἶπε: «Χριστιανοί, συγχωρῆστε τὶς ἁμαρτίες μου, κι' ὁ Θεὸς ἅς συγχωρέσῃ τὶς δικές σας!» Κι' ὁ κόσμος μὲ μιὰ φωνὴ φώναξε: «Συγχωρεμένος!» Μέσα στ' Ἅγιο Βῆμα ὁ Πατριάρχης, σκυμμένος ἀπάνω στὰ τίμια δῶρα, μνημόνευε: «Μνήσθητι, Κύριε, τῆς πόλεως, ἐν ᾗ παροικοῦμεν, καὶ πάσης πόλεως καὶ χώρας, καὶ τῶν πίστει οἰκούντων ἐν αὐταῖς. Μνήσθητι, Κύριε, πλεόντων, ὁδοιπορούντων, νοσοούντων, καμνόντων, αἰχμαλώτων. Μνήσθητι, Κύριε, τῶν μεμνημένων τῶν πενήτων, καὶ ἐπὶ πάντας ἡμᾶς τὰ ἐλέη σου ἐξαπόστειλον.»

Σὰν τελείωσε ἡ λειτουργία, ἦτανε νύχτα. Ὁ βασιλιὰς πῆγε στὸ παλάτι καὶ κάθησε λίγη ὥρα γιὰ νὰ συγχωρεθῇ μὲ τοὺς δικούς του καὶ μὲ τοὺς ὑπηρέτες του. «Ἐν τῇδε τῇ ὥρᾳ τίς διηγῆσεται τοὺς τότε κλαυθμούς καὶ θρήνους, τοὺς ἐν τῷ παλατίῳ;» Καὶ σὰν τοὺς ἀποχαιρέτισε, καβαλλίκεψε τ' ἀλογό του μαζί μὲ τὴ συνοδεία του καὶ ἐπιθεώρησε τὸ κάστρο γιὰ νὰ δῇ ἂν εἶνε στὸν τόπο του ὁ καθένας. Ὅλοι βρισκόντανε στὶς πόστες τους, κ' οἱ πόρτες ἦτανε καλὰ ἀμπαρωμένες. Φτάνοντας στὴν πόρτα Καλιγαρία, ἀνέβηκε μοναχὸς ἀπάνω στὸ κάστρο, ἔχοντας μαζί του τὸ Φραντζῆ, τὸν μπιστεμένο φίλο του, κι' ἀκούσανε ἀπ' ὄξω βουὴ καὶ φωνὲς πολλές, κ' οἱ φύλακες τοὺς εἶπανε πῶς ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ νύχτωσε οἱ Τοῦρκοι ἔτσι βουίζανε, γιατί κουβαλούσανε κοντὰ στὸ κάστρο τὶς μηχανὲς καὶ τὶς σκάλες. Τὴν ὥρα, ποὺ φώναξε πρώτη φορὰ ὁ κόκκορας, ἔφταξε ὁ βασιλιὰς στὴν πόρτα τοῦ Ἁγίου Ῥωμανοῦ.

Στὸ δεύτερο λάλημα τοῦ πετεινοῦ ἄρχισε ὁ πόλεμος. Οἱ Τοῦρκοι ξαμολυθήκανε ἀπὸ παντοῦ σὰν ἄγρια βουβάλια, βγάζοντας ἀφροὺς ἀπ' τὰ στόματά τους. Τέτοιο οὐρλιασμα καὶ ποδοβολητὸ ἔβγαινε ἀπὸ κεῖνο τ' ἀμέτρητο κοπάδι καὶ τόσο πατιρντὶ κάνανε τὰ τούμπανα, οἱ ζουρνάδες κ' οἱ ντερβισάδες, π' ἀντιλαλήσανε ὀλοτρόγυρα τὰ βουνά, σὰ νὰ γκρεμνιζόντανε. Τοῦτοι, ποὺ κάνανε τὸ πρῶτο ρεσάλτο, ἦτανε οἱ πειὸ πολλοὶ χριστιανοί, ποὺ δουλεύανε στὸ σουλτάνο μὲ τὸ στανιό, καὶ τοὺς ἔρριξε πρώτους στὴ φωτιά, γιὰ νὰ πάρουνε ὅλη τὴ μπόρα.

Κουβαλούσανε σκάλες αναρίθμητες καὶ τὶς ἀκουμπούσανε στὸν τοῖχο, μὰ οἱ Ἕλληνες τοὺς γκρεμνίζανε καὶ ρίχνανε μεγάλες πέτρες ἀπὸ πάνω τους καὶ τοὺς σκοτώνανε. Τὸ χαντάκι γιόμισε σκοτωμένους καὶ λαβωμένους. Ὅσοι γλυτώνανε, θέλανε νὰ στρίψουνε πίσω, μὰ οἱ γενιτσάροι τοὺς λιανίζανε μὲ τὰ γιαταγάνια, ὅπου, βλέποντας πῶς κ' ἔτσι κι ἄλλοιῶς θὰ πεθαίνανε, γυρίζανε καὶ πολεμούσανε. Στὸ μεταξὺ ἄρχισε νὰ γλυκοχαράζει καὶ νὰ σβύνουνε τᾶστρα ἓνα ἓνα.

Σὰν τσακισθήκανε τοῦτοι οἱ πρῶτοι, χυμήξανε ἄλλοι πειδὸ λυσσασμένοι, σὰν τὰ πεινασμένα λιοντάρια ποὺ πέφτουνε ἀπάνω σε λάφια.

Κι' αὐτοὶ στεριώσανε πλῆθος σκάλες κι' ἀνεβαίνανε ἀπάνω μ' ἀλαλαγμὸ πολύν. Μὰ πάλι οἱ χριστιανοὶ τοὺς γκρεμνίσανε καὶ μὲ τὶς σαγίτες καὶ μὲ τὰ μικρὰ κανόνια ποῦχανε, σκοτώσανε τόσους Τούρκους, ποὺ στοιβαστήκανε ὁ ἓνας ἀπὰ στὸν ἄλλον σὰν σακκιά. Δὲν προφτάξανε νὰ φχαριστήσουνε τὸ Θεὸ κ' ἔπεσε ἀπάνω στὸ κάστρο τρίτο κοπάδι, τὸ πειδὸ μανιασμένο μὲ φωνὲς φοβερὲς καὶ μὲ τούμπανα, κατὰ τὰ συνηθισμένα. Αὐτοὶ ἦτανε τ' ἄνθος, οἱ διαλεχτοὶ τοῦ σουλτάνου, οἱ γενιτσάροι, οἱ σουμπασίδες καὶ τέλος οἱ πειδὸ ἀντρειωμένοι Τοῦρκοι. Μ' ὅλο ποὺ οἱ Ἕλληνες ἦτανε τσακισμένοι ἀπ' τὴν κούραση, μπορέσανε καὶ βαστάξανε καὶ τούτη τὴ φορά. Κάψανε τὶς μηχανές, τσακίσανε τὶς ἀνεμόσκαλες, μ' ἓναν λόγο τέτοιο φονικὸ κάνανε, ποὺ γιὰ μιὰ στιγμή οἱ Τοῦρκοι δειλιάσανε καὶ λίγο ἔλειψε νὰ γυρίσουνε τὶς πλάτες. Μὰ ὁ σουλτὰν Μεμέτης ἔπεσε ὁ ἴδιος ἀπάνω τους μὲ τὸ γιαταγάνι στὸ χέρι, κι' ἄλλους ἔσφαξε, ἄλλους πλήγωνε. Τὸ ἴδιο κάνανε κ' οἱ ἀξιωματικοὶ του μὲ τὰ καμουτσιὰ καὶ μὲ μεγάλες φωνές, σὰ νὰ σαλαγούσανε κανένα κοπάδι καμῆλες. Οἱ ζεμπέκηδες βγάλανε πάλι μιὰ φωνὴ ἴσαμε τὸν οὐρανό, δίνοντας κουράγιο ὁ ἓνας στὸν ἄλλο κι' ὠρμήσανε ἀπάνου στὸν τοῖχο. Οἱ πειδὸ ἄφοβοι κ' οἱ πειδὸ δυνατοὶ ἀνεβαίνανε ὁ ἓνας ἀπάνω στοὺς ὦμους τ' ἄλλουνοῦ κ' ἔτσι κάνανε σκάλες καὶ φτάνανε ἴσαμε τὸ φρύδι τοῦ τοίχου, πῶξωνε τὸ μεγάλο κάστρο ἀπ' ἔξω, καὶ ποὺ ἦτανε χαμηλότερο. Κι' ἅμα βρεθήκανε κάμποσοι ἀνεβασμένοι ἐκεῖ ἀπάνω, γίνηκε πόλεμος σκληρὸς καὶ σκοτωμὸς ἀλύπητος κι' ἀπὸ τὶς δυὸ μεριές. Οἱ Ρωμιοὶ ἀρχίσανε νὰ παραδίνουνε. Τότε ὅμως ὁ Θεόφιλος Παλαιολόγος κι' ὁ Δημήτρης Κατακουζηνὸς ὠρμήσανε καὶ γκρεμνίσανε τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς σκοτώσανε. Ὁ βασιλιάς ἔτρεξε πρὸς αὐτὸ τὸ μέρος κ' ἐπίασε καὶ φώναξε γιὰ νὰ τοὺς δώση καρδιά: «Ἀδέρφια μου, βαστᾶτε γερά, γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ! Βλέπω πῶς οἱ ὀχτροὶ δειλιάζουνε καὶ διασκορπίζονται, γιὰτὶ δὲν ἔρχονται μὲ τάξη, ὅπως συνηθίζουνε!»

Τότες ἀρχίσανε νὰ χτυπᾶνε οἱ καμπάνες σ' ὅλη τὴν πολιτεία. Θρῆνος καὶ κλαυθμὸς ἔβγαινε ἀπὸ παντοῦ. Οἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ εἶχανε γίνει σὰν κερένια ἀπὸ τὸ φόβο τους, ὅσο ἀκούγανε ἐκεῖνες τὶς φωνές, ποὺ δὲ βγαίνανε ἀπὸ λαρύγγια ἀνθρώπινα, μὰ ἀπὸ θηρία. Ἄντρες καὶ γυναῖκες ἦτανε γονατιστοὶ καὶ κλαίγανε καὶ

παρακαλούσανε τὸ Θεὸ νὰ τοὺς λυπηθῇ.

Στὸ μεταξὺ οἱ Τοῦρκοι πολεμοῦσανε μὲ τὴν ἴδια καὶ περισσότερη μανία. Ὁ μεγάλος τράκος γινότανε κοντὰ στὴν πόρτα τοῦ Ῥωμανοῦ, ποὺ βρισκότανε ὁ Παλαιολόγος, καὶ ρίχνανε σαγίτες ἀμέτρητες σὰν τὸν ἄμμο τῆς θάλασσας καὶ κάμποσες μπάλλες μὲ τὰ κανόνια. Τὸ μεγάλο κανόνι, ποὺ τὸ λένε χωνεῖα οἱ παλιοὶ ἱστορικοί, σφεντόνιζε κάθε τόσο κι' ἀπὸ μιὰ κοτρώνα ποῦχε βάρος διακόσες λίτρες. Ὁ Βενετσάνος Νικολὸς Μπάρμπαρος λέγει πὼς οἱ μπάλλες κ' οἱ πέτρες κ' οἱ σαγίτες, ποῦχανε πέσει μέσα στὴ χαμηλὴ μάντρα τοῦ κάστρου, ἦτανε νὰ φορτώσης ἀπάνου ἀπὸ ὀγδόντα καμήλια, κ' ὅσες εἶχανε πέσει μέσα στὸ χαντάκι ἦτανε γιὰ νὰ φορτώσης ἴσαμε εἴκοσι καμήλια. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς μπάλλες ἄνοιξε μιὰ σκισμάδα στὴ μάντρα τοῦ χαμηλοῦ κάστρου καὶ σήκωσε τέτοιον καπνὸ καὶ τέτοιο χῶμα, ποὺ δὲ φαινότανε τίποτα. Οἱ Τοῦρκοι, βοηθούμενοι ἀπ' τὸν καπνὸ, μπήκανε στὸ μικρὸ κάστρο ἴσαμε καμμιά τρακοσαριά, μὰ οἱ Χριστιανοὶ γλήγορα τοὺς διώξανε καὶ κόψανε τοὺς πειδὸ πολλοὺς. Αὐτὸ δυνάμωσε γιὰ λίγο τὴν καρδιά τους. Μὰ σὲ λίγο ξαναμπήκανε πάλι οἱ Τοῦρκοι, καὶ τούτῃ τῇ φορὰ γιόμισε ὁ τόπος, ἀπάν' ἀπὸ τριάντα χιλιάδες. Ἦτανε μεθυσμένοι ἀπ' τὸ αἶμα, κι' ἀνεβαίνανε ποδοπατώντας καὶ σπρώχνοντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλον σὰν ἀγριοκάτσικα. Βγάζανε τέτοια γαυγίσματα, πῶλεγες πῶς εἶνε ἡ κόλαση. Κι' ἀφοῦ σκοτωθήκανε πολὺ πλῆθος, κρατήσανε τὸ μικρὸ τὸ κάστρο καὶ σὲ λίγο εἶχανε ἔμπει μέσα στὴν πρώτη μάντρα περισσότεροι ἀπὸ ἑβδομήντα χιλιάδες. Οἱ σκοτωμένοι κειτόντανε κουβάρες σὰν σακκιά.

Ἀπάνω σ' αὐτὰ πληγώθηκε στὸ ποδάρι ὁ στρατηγὸς Γιουστινιάνης. Μὲ μιᾶς μαθεύτηκε τούτῃ ἡ δυστυχία ἀπὸ τὴν μιὰ ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη κι' ὅλοι μαραθήκανε. Ὁ βασιλιᾶς ἔφταξε, καὶ βλέποντας τοὺς στρατιῶτες φοβισμένους καὶ τὸ Γιουστινιανὸ νᾶνε σαστισμένος καὶ νὰ θέλῃ νὰ τραβηχτῇ ἀπ' τὸ κάστρο, τοῦ λέγει: «Ἀδερφέ μου, τί κάνεις; γύρισε πίσω στὴν πόστα σου γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ· ἡ λαβωματιά σου δὲν εἶνε βαρειά. Ἀπάνω σε τούτῃ τῇ στιγμῇ μᾶς ἀφήνεις πῶχουμε περισσότερο τὴν ἀνάγκη σου; στὰ χέρια τὰ δικά σου κρέμεται ἡ Κωνσταντινούπολη!» Μὰ ὁ Γιουστινιανός, ποὺ στάθηκε πάντα παλληκάρι, εἶχε πάθει μεγάλη ταραχὴ κ' ἔφυγε. Πέρασε στὸ Γαλατᾶ καὶ κεῖ πέρα πέθανε σὲ λίγες μέρες.

Οἱ Τοῦρκοι καταλάβανε πὼς κάτι ἔτρεχε στὸ μέρος τῶν Γραικῶν καὶ πήρανε τὰ μπρός. Τότες ἓνας γενίτσαρος φοβερός, Χασάνης Λουπαδίτης λεγόμενος, πήδηξε πρῶτος ἀπάνω στὸ μεγάλο κάστρο, βαστώντας μὲ τόνα χέρι τὸ σκουτάρι του (ἀσπίδα) ἀπάν' ἀπὸ τὸ κεφάλι του κι' ἀπὸ τᾶλλο τὸ σπαθί του. Ἀπὸ πίσω του σκαλώσανε εὐθὺς καμμιά τριανταριά σύντροφοί του. Οἱ Χριστιανοὶ γκρεμνίσανε τοὺς μισοὺς κι' ὁ ἴδιος ὁ Χασάνης ἔπεσε χάμω, βαρεμένος ἀπὸ τὶς πέτρες, ποὺ

ρίχνανε βροχή οί Γραικοί. Μ' ὅλα ταῦτα πάλι ξανασηκώθηκε ἀπάνω στὸ γόνατό του καὶ πολέμαγε. Μὰ τοῦπесе τὸ σκουτάρι κ' εὐθὺς γιόμισε τὸ κορμί του ἀπὸ σαγίτες καὶ ξεψύχησε. Ὡς νὰ σκοτωθῇ αὐτός, εἶχανε ἀνεβῇ πολλοὶ Τοῦρκοι στὸ μεγάλο κάστρο. Μέσα στὴν ὀχλοβοὴ κάποιοι ἀπὸ δαύτους κατεβήκανε ἀπὸ μέσα καὶ βγάλανε τὶς ἀμπάρες. Τότες ἀκουστήκανε ἀπὸ παντοῦ φωνὲς φοβερές: «Ἡ Πόλη πατήθηκε!» Ὁ κόσμος ἔτρεχε στὴ θάλασσα νὰ γλυτώσῃ.

Κεῖνῃ τὴν ὥρᾳ ἔβγαινε ὁ ἥλιος. Οἱ Τοῦρκοι μπαίνανε σὰν ποτάμι ἀφρισμένο ἀπὸ τὰ κάστρα κι' ἀπὸ τὴν πόρτα. Οἱ Χριστιανοὶ ἀπελπισμένοι πέφτανε μὲ σφαλιχτὰ μάτια ἀπάνω τους, κ' ἔγινε τέτοιος σκοτωμός, ποὺ τὸ αἷμα ἔτρεχε νὰ κολυμπήσῃ δαμάλι. Ὁ βασιλέας, παραμιλώντας ἀπ' τὴν ἀπελπισιά του, χύμηξε στὴν πόρτα μὲ τὰ παλληκάρια του κ' ἔπεσε μέσα στὸ πειὸ πηχτὸ τουρκομάνι, βαρώντας μὲ τὸ σπαθί του. Ὁ Δὸν Φραγκίσκος ὁ Τολεδάνος, πῶλαχε νᾶνε στὸ δεξί του χέρι, ἔχασε τὸ σπαθί του καὶ χύθηκε καὶ ξέскиζε τοὺς Τούρκους μὲ τὰ νύχια καὶ μὲ τὰ δόντια. Ὁ Θεόφιλος Παλαιολόγος, βλέποντας ματωμένο τὸ βασιλέα, ἔβαλε μιὰ φωνὴ κ' ἔκραξε κλαίγοντας: «Θέλω ν' ἀποθάνω κι' ὄχι νὰ ζήσω!» Ὁ Γιάννης ὁ Δαλμάτης κι' ἄλλοι πολλοὶ ἐκεῖ βουλιάξανε καὶ χαθήκανε. Ὁ βασιλιάς βλέποντας πῶς ἀπόμεινε μονάχος ζωντανός, φώναξε: «Δὲν ὑπάρχει Χριστιανὸς νὰ κόψῃ τὸ κεφάλι μου!» Τὴν ἴδια τὴν στιγμή τὸν βαρέσανε δυὸ Τοῦρκοι, ὁ ἓνας στὸ πρόσωπο κι' ὁ ἄλλος στὸν ὦμο. Τὸ κορμί του κύλησε κι' ἀνακατεύτηκε μέσα στὸ σωρὸ πῶφραξε τὴν πόρτα.

ΦΩΤΗΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ - ΤΟ ΠΑΡΣΙΜΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ